

УДК 349.2:614.23

**ПРАВОВІ ОБМЕЖЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ****Олена ЧЕРНЕТЧЕНКО**

кандидат юридичних наук, доцент

Університет економіки та права «КРОК»
(Київ)<https://orcid.org/0000-0002-4653-4871>

Наукова стаття присвячена правовому регулюванню правових обмежень медичних працівників. Визначено поняття та структурні елементи правового статусу медичного працівника. Правовий статус медичних працівників є сукупністю професійних прав, обов'язків, правових обмежень, пов'язаних із виконанням трудової функції, а також юридичних гарантій здійснення професійної діяльності. Вказано, що правові обмеження медичних працівників – це встановлені законодавством заборони, яких повинен дотримуватися лікар у своїй професійній діяльності.

Досліджено сутність правових обмежень, встановлених Основами законодавства про охорону здоров'я України для медичних працівників. Доведено, що правові обмеження спрямовані на недопущення передачі лікарських засобів від представника фармацевтичного підприємства до лікаря з метою реклами та реалізації пацієнтам. Лікарям заборонено одержувати лікарські засоби від працівників фармацевтичного підприємства. Реклама лікарських засобів лікарем та їх реалізація пацієнтам заборонені. Отримання неправомірної вигоди медичним працівником від представника виробника лікарських засобів також належить до правових обмежень.

Проаналізовано види юридичної відповідальності, до якої може бути притягнуто медичних працівників за порушення встановлених правових обмежень. Вказано, що отримання неправомірної

UDC 349.2:614.23

**LEGAL RESTRICTIONS OF THE
PROFESSIONAL ACTIVITIES OF
MEDICAL WORKERS****Chernetchenko, Olena**

PhD in Law, Associate Professor

«KROK» University (Kyiv)

**LEGAL RESTRICTIONS OF
MEDICAL WORKERS**

The scientific article is devoted to the legal regulation of legal restrictions on medical workers. The concept and structural elements of the legal status of a medical worker are defined. The legal status of medical workers is a set of professional rights, obligations, and legal restrictions related to the performance of the labor function, as well as legal guarantees of professional activity. It is stated that the legal restrictions of medical workers are prohibitions established by law, which a doctor must observe in his professional practice.

The essence of the legal restrictions established by the Fundamentals of the legislation on health care of Ukraine for medical workers are studied. It is stated that the legal restrictions are aimed at preventing the transfer of medicines from a representative of a pharmaceutical company to a doctor for the purpose of advertising and sale to patients. Doctors are prohibited from receiving medicines from employees of a pharmaceutical enterprise. Advertising and sale of medicinal products by doctors to patients is prohibited. Obtaining an undue benefit by a medical professional from a representative of the manufacturer of medicinal products also belongs to legal restrictions.

The types of legal liability to which medical workers can be brought to justice for violation of established legal restrictions are analyzed. It is claimed that the receipt of

вигоди може бути підставою для кримінальної відповідальності медичного працівника. Будь-які порушення правових обмежень під час професійної діяльності медика кваліфікуються як адміністративне правопорушення. Одноразове порушення правових обмежень медичним працівником може бути підставою для його притягнення до дисциплінарної відповідальності у формі оголошення догани. Систематичне порушення правових обмежень дає підстави для звільнення медичного працівника за ініціативою роботодавця.

Розроблено пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства для вдосконалення правового регулювання правових обмежень медичних працівників. Запропоновано встановити додаткову підставу для звільнення медичного працівника – порушення правових обмежень, пов'язаних із професійною діяльністю. Обґрунтовано необхідність внесення змін до диспозиції ст. 44-2 КУпАП, які б передбачали адміністративну відповідальність за порушення правових обмежень медичним працівником за відсутності ознак отримання неправомірної вигоди. Запропоновано розробити визначення реклами лікарських засобів під час здійснення медичної практики. Підкреслено необхідність закріплення на законодавчому рівні тих вчинків лікаря, які можуть вважатися рекламою лікарського засобу, а які – призначенням лікування.

Ключові слова: правове регулювання, правові обмеження, медичний працівник, лікарський засіб

an illegal benefit may be the basis for the criminal liability of a medical worker. Any violation of legal restrictions during the professional activity of a doctor is qualified as an administrative offense. A one-time violation of legal restrictions by a medical worker may be grounds for disciplinary action in the form of a reprimand. Systematic violation of legal restrictions provides grounds for a medical worker dismissal at the employer initiative.

Proposals are developed to amend the current legislation to improve the legal regulation of legal restrictions on medical workers. It is necessary to establish an additional reason for the dismissal of a medical worker - violation of legal restrictions related to professional activity. It is worth making changes to the disposition of Art. 44-2 of the Code of Administrative Offenses of Ukraine, which would provide for administrative responsibility for the violation of legal restrictions by a medical worker in the absence of signs of obtaining an illegal benefit. It is proposed to develop a definition of medicinal products advertising during medical practice. It is necessary to legislate which actions of a doctor can be considered advertising of a medicinal product and which actions can be considered as prescribing treatment.

Keywords: legal regulation, legal restrictions, medical worker, medicine

Професійне здійснення трудових обов'язків медичним працівником має вирішальне значення для охорони здоров'я громадян України. Неприпустимим є використання лікарем своєї професії для особистого збагачення за рахунок пацієнтів. Фармацевтичні компанії також не повинні використовувати лікарів для просування власних лікарських засобів на ринок фармацевтичної продукції. Саме тому необхідно привернути увагу до правових обмежень у професійній діяльності медика, які встановлені законодавством.

Особливості трудових відносин у сфері охорони здоров'я відображені у працях багатьох науковців, які досліджували проблеми медицини, права та державного управління. Правові засади надання медичної допомоги населенню висвітлені у працях О.С. Щукіна [1, с. 732–737] та О.І. Кисельової [2]. Особливості державного регулювання трудових відносин медиків висвітлювала Н.П. Долгіх [3, с. 69–73]. Адміністративно-правове регулювання правового

статусу медичних працівників досліджував О.В. Сковчиляс-Павлів [4, с. 92–98]. Проблеми правового статусу медичних працівників, які надають психіатричну допомогу, вивчені у праці Р.В. Колодчиної [5, с. 212–217]. Права медичних працівників як елемент правового статусу лікаря досліджені М.В. Кокошко та В.І. Льопко [6, с. 254–257], а також І.Г. Савкою та Н.М. Калинюк [7, с. 62–67]. І.В. Чеховська і В.І. Теремецький проаналізували індивідуальні права у сфері охорони здоров'я, зокрема права пацієнтів, що характеризують їх спеціальний правовий статус [8, с. 463–464]. Цікавою є колективна наукова праця, присвячена контролю і нагляду у сфері охорони здоров'я [9, с. 192–199]. Водночас у вказаних та інших наукових здобутках не розкривається сутність правових обмежень медичних працівників.

Варто звернути увагу на працю С. В. Васильєва, яка присвячена правовим обмеженням фармацевтичних працівників [10, с. 49–54]. Звичайно, праця медиків і фармацевтів має певні відмінності, але правові обмеження у професійній діяльності цих категорій працівників встановлені однією нормою законодавства. Перелічені наукові праці, законодавчі і підзаконні акти стали джерельною базою для написання статті і дозволили досягти певних висновків у дослідженні.

Метою цієї статті є висвітлення сутності правових обмежень, які передбачені законодавством для медичних працівників. Основним завданням є розробка рекомендацій для вдосконалення правового регулювання правових обмежень медичних працівників.

Однією із категорій найманих працівників в Україні є медичні працівники. О. С. Щукін пропонує визначення медичного працівника у широкому та вузькому розумінні. Зокрема, медичним працівником у широкому розумінні є особа, яка здійснює медичну діяльність на законних підставах. Водночас під медичним працівником у вузькому значенні запропоновано розуміти особу, яка отримала вищу або середню медичну освіту, пройшла спеціальну підготовку, відповідає єдиним кваліфікаційним вимогам, що підтверджується необхідними документами, прийняла обов'язки медичної деонтології, та уклала трудовий договір із ліцензованою медичною установою щодо здійснення професійної діяльності [1, с. 735]. У цьому дослідженні пропонуємо використовувати поняття медичного працівника саме у вузькому розумінні, досліджуючи правові обмеження особи, яка виконує професійні обов'язки у закладі охорони здоров'я.

Трудові відносини медичних працівників регулюються нормами трудового права та адміністративного законодавства, яке встановлює правові засади державного управління у сфері охорони здоров'я. О. І. Кисельова серед елементів правового статусу медичного працівника називає професійні права, обов'язки та заборони, які поширюються на медичних працівників [2]. Привертає увагу, що у цьому визначенні спеціальні заборони, які поширюються на медичних працівників, розглядаються як один із елементів їх правового статусу. Н. П. Долгих стверджує, що правовий статус медичних працівників містить у собі елементи адміністративного, службового, професійно-етичного і трудового статусу медичного працівника [3, с. 70]. Варто відзначити, що в цьому визначенні не відсутні конкретні елементи правового статусу медичного працівника. Згадуються лише галузі права, які містять норми, що регулюють правовий статус медиків.

О. В. Сковчиляс-Павлів серед елементів правового статусу медичних працівників називає публічні суб'єктивні права та юридичні обов'язки, обсяг і характер правосуб'єктності, адміністративну та дисциплінарну відповідальність за порушення службових обов'язків [4, с. 95]. Утім аналіз цього визначення не розкриває, що саме розуміє дослідник під словосполученням «обсяг і характер правосуб'єктності». Незрозуміло чому науковець називає лише адміністративну та дисциплінарну відповідальність медичних працівників, а забуває про кримінальну відповідальність лікарів у разі завдання шкоди життю і здоров'ю пацієнта під час лікування. М. В. Кокошко визначає правовий статус медичних працівників як сукупність суб'єктивних прав та юридичних обов'язків, законних інтересів, відповідальності та гарантій їх здійснення, що закріплені у законодавстві України [6, с. 255]. Варто звернути увагу на те, що в цьому визначенні з'являється такий елемент правового статусу медичного працівника, як законні інтереси. Правові обмеження не виступають у ролі окремого елемента правового

статусу. Р. В. Колодчина визначає правовий статус лікарів-психіатрів як сукупність особливих прав, обов'язків, правових обмежень і умов трудової діяльності, які обумовлюють надання медичної допомоги особам, які страждають на психічні захворювання [5, с. 215]. Отже, і в цьому визначенні правові обмеження визнаються одним із елементів правового статусу медичного працівника. Враховуючи наведені думки науковців, можна визначити правовий статус медичних працівників як сукупність професійних прав, обов'язків, правових обмежень, пов'язаних із виконанням трудової функції, а також юридичних гарантій здійснення професійної діяльності.

І. Г. Савка та Н. М. Калинюк стверджують, що права медичних працівників поділяються на загальні та спеціальні. До загальних прав належить право на оплату праці, належні умови праці та соціальний захист. Водночас спеціальні права охоплюють право на вільний вибір апробованих форм, методів і засобів медичної діяльності, право на відмову від ведення пацієнта, а також право на здійснення медичного втручання без згоди пацієнта [7, с. 64]. Наведені права характеризують професійну діяльність медичного працівника, допомагають йому виконувати професійні обов'язки, створюють умови для трудової діяльності.

Зауважимо, що одним із елементів правового статусу медичного працівника є правові обмеження. С. В. Васильєв визначає правові обмеження фармацевтичних працівників як встановлені законодавством заборони, яких повинен дотримуватися фармацевт у своїй професійній діяльності [10, с. 53]. Оскільки фармацевтичні і медичні працівники здійснюють свою діяльність у сфері охорони здоров'я, то вказане визначення можна використовувати під час дослідження правових обмежень медичних працівників.

Правові обмеження для медичних і фармацевтичних працівників закріплені у ст. 78-1 Основ законодавства про охорону здоров'я України (далі – Основи). Розглянемо більш детально перелічені у цій статті правові обмеження для медичних працівників.

Згідно із п. 1 ч. 1 ст. 78-1 Основ медичним працівникам заборонено одержувати від суб'єктів господарювання, які здійснюють виробництво та/або реалізацію лікарських засобів і медичних виробів, а також від їх представників неправомірну вигоду [11]. Дійсно, виробники лікарських засобів зацікавлені у просуванні на ринок лікарських засобів власного виробництва. Саме тому до лікаря можуть звернутися представники фармацевтичного підприємства із пропозицією щодо реклами і розповсюдження лікарських засобів серед пацієнтів. За вчинення подібних дій лікарю можуть пропонувати певну грошову винагороду. Для з'ясування сутності поняття «неправомірна вигода» варто звернутися до норм кримінального права.

Як відомо, у ст. 354 КК України встановлена кримінальна відповідальність за пропонування або прийняття працівником установи, підприємства і організації неправомірної вигоди за вчинення чи невчинення працівником будь-яких дій з використанням становища, яке він займає, в інтересах особи, яка пропонує цю вигоду [12]. При цьому грошова винагорода, запропонована лікарю представником фармацевтичного підприємства за реалізацію лікарських засобів пацієнтам, буде мати статус неправомірної вигоди. Згідно з п. 4 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про хабарництво» від 26 квітня 2002 року предметом неправомірної вигоди можуть бути гроші, цінності, інше майно або документи, які підтверджують право власності на об'єкти нерухомості, безоплатне надання послуг або передача прав на майно [13]. Отже, надання певних цінностей або безоплатних послуг лікарю з боку представників виробника лікарських засобів цілком охоплюється поняттям «неправомірна вигода». Вказані дії будуть не лише порушенням правових обмежень для медичних працівників, але й можуть бути кваліфіковані як злочин, передбачений ст. 354 КК України.

Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 78-1 Основ медичним працівникам заборонено одержувати лікарські засоби, медичні вироби та допоміжні засоби реабілітації від виробників відповідної продукції [11]. Така заборона є обґрунтованою, оскільки закупівля лікарських засобів повинна здійснюватися централізовано в порядку державного замовлення. Окрім того, лікар не має права продавати лікарський засіб пацієнту, адже до його обов'язків належить лише

призначення необхідного лікарського засобу для лікування пацієнта. Для реалізації лікарських засобів спеціально створюються аптеки, які повинні отримати ліцензію для здійснення роздрібною торгівлі лікарських засобів. Варто наголосити, що одержання лікарем від представника фармацевтичного підприємства лікарського засобу може бути пов'язано з наданням неправомірної вигоди.

Наступним правовим обмеженням у діяльності лікарів, передбаченим у п. 3 ч. 1 ст. 78-1 Основ, є заборона на здійснення реклами лікарських засобів. Лікар не має права навіть виписувати лікарські засоби на бланках, що містять інформацію рекламного характеру [11]. Для встановлення сутності цієї заборони варто звернутися до поняття реклами, передбаченого законодавством. Згідно з абз. 12 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про рекламу» рекламою є інформація про особу чи товар, що розповсюджена в будь-якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформулювати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких особи чи товару [14]. Отже, будь-яке повідомлення пацієнту про лікувальні властивості певного лікарського засобу може вважатися рекламою. Але лікар зобов'язаний призначити певне лікування хвороби пацієнта, призначити йому лікарські засоби для лікування. Лікар визначає перелік ліків, які повинен вживати пацієнт, встановлює дозування. Призначення лікування не може вважатися рекламою лікарського засобу. Рекламою може вважатися розміщення у відділенні лікарні або кабінеті лікаря плакатів та календарів із логотипами фармацевтичного підприємства, переліком лікарських засобів, які воно виробляє.

Науковці наголошують, що здійснення лікарем реклами лікарських засобів саме певного фармацевтичного підприємства може порушувати права пацієнта на отримання належного лікування [8, с. 501]. Дійсно, призначаючи лікування, лікар повинен виходити із потреб пацієнта, а не з мотивів власної вигоди.

Також відповідно до п. 3 ч. 1 ст. 78-1 Основ у рецепті не можна зазначити виробників лікарських засобів або торговельні марки фармацевтичних підприємств [9]. У рецепті може бути вказана лише діюча речовина лікарського засобу, який потрібен пацієнту.

Варто наголосити, що у п. 4 ч. 1 ст. 78-1 Основ закріплене правове обмеження, пов'язане із наданням інформації споживачу під час реалізації лікарських засобів [11]. Однак воно стосується виключно фармацевтичних працівників, оскільки лікарі не повинні здійснювати продаж лікарських засобів.

Порушення встановлених правових обмежень для медичних працівників, навіть якщо такі дії не пов'язані з отриманням неправомірної вигоди, може потягнути юридичну відповідальність. Зокрема, здійснення реклами лікарських засобів, одержаних безпосередньо лікарем від фармацевтичного підприємства, може розглядатися як порушення трудових обов'язків. Варто наголосити, що згідно з п. 3 ч. 1 ст. 40 КЗпП України систематичне порушення трудових обов'язків працівником є підставою для звільнення працівника за ініціативою роботодавця [15]. Можна припустити, що у разі реклами лікарських засобів лікарем, пацієнт може написати скаргу до органів управління закладами охорони здоров'я. Може бути призначене службове розслідування, результатом якого буде оголошення догани лікарю або його звільнення у разі повторного порушення трудових обов'язків. При цьому додаткових підстав для звільнення медичних працівників у трудовому законодавстві не передбачено.

Порушення медичним працівником встановлених правових обмежень під час здійснення професійної діяльності є адміністративним проступком, передбаченим ст. 44-2 КУпАП. Відповідно до ст. ст. 244-8 і 255 КУпАП право складати протокол про вчинення вказаного вище адміністративного правопорушення і застосовувати до винуватців адміністративні стягнення належить працівникам Державної служби з лікарських засобів та контролю за наркотиками (далі – Держлікслужба) [16]. Можна припустити, що у разі реклами лікарем лікарського засобу, який був отриманий від фармацевтичного підприємства, пацієнт вирішить поскаржитися до Держлікслужби. До повноважень цього контролюючого органу належить проведення планових і позапланових перевірок підприємств, установ і закладів. Цілком імовірно, що під час перевірки в діях окремих лікарів будуть виявлені ознаки адміністратив-

ного правопорушення, передбаченого ст. 44-2 КУпАП.

Важливо розуміти, що навіть притягнення лікаря до адміністративної відповідальності за вчинення адміністративного проступку, який полягає у порушенні правових обмежень під час професійної діяльності, не є підставою для його звільнення. Адже звільнити працівника за п. 3 ч. 1 ст. 40 КЗпП України можна лише у разі систематичного, тобто неодноразового порушення трудових обов'язків. У ч. 2 ст. 44-2 КУпАП встановлено відповідальність за повторне порушення правових обмежень медичним працівником протягом року. Вважаємо, що факт притягнення лікаря до адміністративної відповідальності за порушення правових обмежень, пов'язаних зі здійсненням професійної діяльності, повинен бути підставою для його звільнення.

Дослідники наголошують на необхідності державного контролю і нагляду у сфері охорони здоров'я для запобігання вчиненню правопорушень [9, с. 198]. Безумовно, правоохоронні та контрольно-наглядові органи держави повинні здійснювати заходи щодо виявлення, запобігання та припинення порушення правових обмежень медичних працівників.

Характеризуючи сутність правових обмежень медичних працівників, слід наголосити, що вони спрямовані на недопущення контактів між лікарем та представником фармацевтичного підприємства з метою залучення лікарів до роздрібного продажу лікарських засобів пацієнтам. Кінцевою метою спілкування лікаря з представником виробника лікарських засобів є отримання неправомірної вигоди. Одне з обмежень забороняє отримання лікарських засобів лікарем від фармацевтичного підприємства. Інше обмеження забороняє рекламу лікарських засобів лікарем серед його пацієнтів. Наступне правове обмеження спрямоване на недопущення одержання неправомірної вигоди лікарем від виробника лікарських засобів. Всі наведені правові обмеження взаємопов'язані. Лікарю немає сенсу отримувати лікарські засоби від представника фармацевтичного підприємства, якщо він не збирається рекламувати та продавати їх пацієнтам.

Порушення правових обмежень, встановлених для медичних працівників, може потягнути притягнення винуватого до дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності. До працівника, який порушив професійні правові обмеження, можуть бути застосовані такі заходи дисциплінарного стягнення, як догана та звільнення. Стягнення застосовуються адміністрацією закладу охорони здоров'я. Лікар може бути звільнений лише за систематичне порушення правових обмежень або інших трудових обов'язків на підставі п. 3 ч. 1 ст. 40 КЗпП України.

У разі первинного або повторного порушення правових обмежень медичним працівником під час професійної діяльності, яке виявлене Держлікінспекцією, лікаря може бути піддано адміністративному стягненню за ст. 44-2 КУпАП. При цьому і отримання лікарських засобів лікарем від фармацевтичного виробника, і реклама ліків серед пацієнтів, і одержання неправомірної вигоди медиком може потягнути адміністративну відповідальність. Однак слід пам'ятати, що отримання неправомірної вигоди лікарем від фармацевтичного підприємства за рекламу та реалізацію лікарських засобів може бути кваліфіковане як злочин, передбачений ст. 354 КК України «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації». Можна зробити висновок, що одне і те саме діяння, тобто отримання лікарем неправомірної вигоди, може потягнути і адміністративну, і кримінальну відповідальність. Така ситуація обумовлює необхідність внесення змін до диспозиції ст. 44-2 КУпАП.

Правовий статус медичних працівників є сукупністю професійних прав, обов'язків, правових обмежень, пов'язаних із виконанням трудової функції, а також юридичних гарантій здійснення професійної діяльності. Правові обмеження медичних працівників – це встановлені законодавством заборони, яких повинен дотримуватися лікар у своїй професійній діяльності.

Перелік правових обмежень медичних працівників встановлений у ст. 78-1 Основ законодавства України про охорону здоров'я. Вони передбачають заборону на отримання лікарських засобів безпосередньо від представників фармацевтичних підприємств з метою реклами та продажу пацієнтам.

Для вдосконалення правового регулювання правових обмежень медичних працівників

пропонується:

1. Встановити додаткову підставу для звільнення медичного працівника – порушення правових обмежень, пов'язаних із професійною діяльністю.

2. Запровадити певний строк, протягом якого медичний працівник буде позбавлений права на працевлаштування за отриманою спеціальністю, у разі звільнення за порушення правових обмежень.

3. Внести зміни до диспозиції ст. 44-2 КУпАП, які б передбачали адміністративну відповідальність за порушення правових обмежень медичним працівником за відсутності ознак отримання неправомірної вигоди.

4. Розробити визначення реклами лікарських засобів під час здійснення медичної практики. Законодавчо закріпити, які саме вчинки лікаря можуть вважатися рекламою лікарського засобу, а які – призначенням лікування.

Перспективи подальших наукових досліджень можуть стосуватися вдосконалення правового регулювання правових обмежень медичних працівників. Доцільно також розглянути питання впровадження інших заходів юридичної відповідальності за порушення правових обмежень, встановлених законодавством.

Посилання:

1. Щукін О. С. (2003). Проблеми визначення поняття якості надання медичної допомоги за законодавством України. Актуальні проблеми держави і права. Вип. 18. С. 732 – 737

2. Кисельова О. І. (2021). Деякі аспекти правового регулювання праці медичних працівників : навч. посіб. Суми : вид-во СДУ, 305 с.

3. Долгих Н. (2021). Особливості державного регулювання трудових відносин у медичному праві. Актуальні проблеми державного управління. № 2 (83). С. 69 – 73

4. Сकोчиляс-Павлів О. В. (2019). Правовий статус медичних працівників: проблеми адміністративно-правового регулювання. Право і суспільство. № 5.

Ч. 2. С. 92 – 98

5. Колодчина Р. В. (2022). Правовий статус медичних працівників, які надають психіатричну допомогу. Наукові записки. Серія «Право». Випуск 12.

С. 212 – 217

6. Кокоско М. В., Льопко В. І. (2022). Права медичних працівників в умовах воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. № 9. С. 254 – 257

7. Савка І. Г., Калинюк Н. М. (2019). Про права медичних працівників під час надання медичної допомоги в контексті реформування системи охорони здоров'я. Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України.

№ 1 (79). С. 62 – 67

8. Чеховська І. В., Теремецький В. І. (2023). Система гарантій захисту прав людини у приватних відносинах, що виникають у зв'язку із наданням медичних послуг. (підрозділ 3.7, С. 459–504). Приватно-правові засади захисту прав людини у соціальній державі: монографія / за заг. ред. І. В. Чеховської. Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. 566 с. URL: <https://repository.ndippp.gov.ua/handle/765432198/625>

9. Теремецький В. І., Николаенко Т.Д., Дидковская Г.В., Гмырин А.А., Шаповал Т.Б. (2021). Контроль и надзор как средства предупреждения и выявления правонарушений в сфере здравоохранения в Украине. Georgian Medical News. № 1 (310). P. 192–199.

10. Васильев С. В. (2012). Правові обмеження як елемент правового статусу фармацевтичного працівника. Право і безпека. № 5. С. 49 – 55

11. Основи законодавства про охорону здоров'я України : Закон України від 19 листопада 1992 року № 2801-ХІІ. БД «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 20 липня 2023 року)

12. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-ІІІ. БД «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 20 липня 2023 року)

13. Про судову практику у справах про хабарництво : постанова Пленуму Верховного Суду України від 26 квітня 2002 року. БД «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-02#top> (дата звернення: 20 липня 2023 року)

14. Про рекламу : Закон України від 03 липня 1996 року № 270/96-ВР. БД «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр#Text> (дата звернення: 20 лип-

ня 2023 року)

15. Кодекс законів про працю України : Закон України від 10 грудня 1971 року № 322-VIII. БД «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 20 липня 2023 року)

16. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон УРСР від 07 грудня 1984 року № 8073-X. БД «Законодавство України». ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 20 липня 2023 року).

Статтю було подано	20.07.2023	The article was submitted
Статтю було доопрацьовано	24.07.2023	The article was revised
Статтю було прийнято	25.07.2023	The article was accepted